

INGEBORG AAKENTYTÄR TOTT

Hämeen linnan ja linnaläänin haltijana 1497 - 1507

Hämeen linna oli läänitetty Ingeborg Aakentytär Tottille vuodesta 1497 alkaen ja hän asui linnassa vuoden 1504 syksystä vuoden 1507 syksyyn. Ingeborg Aakentytär astuu kuitenkin asiakirjoihin ensimmäisen kerran jo paljon tätä ennen, vuonna 1466, seuranaan kolme kosijaa. Erään tanskalaisen (tai norjalaisen) herra Gustaf Karlinpojan mainitaan kosineen Ingeborgia, samoin norjalaisen, junkkeriksi mainitun Hans Sigurdinpojan, jonka kanssa Ingeborg kihlautui. Sulhanen kuitenkin kuoli ilmeisesti varsin pian kihlauksen jälkeen. Mutta kolmas kosija oli odottamassa; Kaarle Knuutinpoika Bonden sukulainen, Sten Sture, ja hänen kanssaan Ingeborg Aakentytär solmi avioliiton joko vuonna 1466 tai seuraavan vuoden alussa.

Oliko morsian kaunis, sitä ei tiedetä. Ei ole nimittäin säilynyt yhtään ainoata kuvaa tai maalausta, jonka varmasti tiedettäisiin esittävän Ingeborg Aakentytärtä. Mutta se tiedetään varmasti, että hänen sukunsa omana aikanaan oli Pohjoismaiden mahtavin. Tott-suku oli lähtöisin Skoonesta, joka keskiajalla kuului Tanskaan. Sen vaikutusvalta oli suurimmillaan 1400-luvun puolivälin paikkeilla ja sen jälkeen, jolloin Akselinpoikien veljessarja vaikutti Pohjoismaiden politiikassa - veljeksiä oli kaikkiaan yhdeksän. Ingeborg Aakentytären isä, Aake Akselinpoika, oli veljessarjan vanhin. Aake Akselinpoika sai isänsä kuoltua haltuunsa Tanskaan kuuluneen Hallannin kuusi pohjoisinta kihlakuntaa sekä Varbergin kaupungin ja linnan. Aake Akselinpoika avioitui Ruotsista Länsi-Göötanmaalta kotoisin olevan Vinstorpa-sukuun kuuluneen Margareta Bengtintyttären kanssa. Avioliitto tarjosi hänelle mahdollisuudet maanhankintaan myös Ruotsissa. Aake Akselinpoika oli todellinen suurmaanomistaja. Hänellä

oli maatiloja sekä Hallannissa Tanskassa että koko läntisessä Ruotsissa. Säilyneessä maakirjassa mainitaan kaikkiaan 233 erilaista omistusta, joista ainakin 187 oli maatiloja.

Tott-suvulla oli muitakin sukulaisuussuhteita Tanskan ja Ruotsin rajan yli. Selvä muutos suvun suhtautumisessa Ruotsiin tapahtuu vuonna 1466. Ruotsalainen historioitsija Salomon Kraft on kuvannut tätä toteamalla, että uusi voimakas tekijä alkoi tuolloin vaikuttaa Ruotsin politiikkaan: herra Iivar Akselinpoika ja hänen mukanaan kaikkien Akselinpoikien yhteinen mahti. Tämän "uuden voimakkaan tekijän" airuena oli maaliskuussa saapunut Ruotsiin, tarkemmin sanottuna Nyköpingiin Eerik Akselinpojan palvelija, joka oli siellä tiedottanut, että herra Eerikin veli, Iivar Akselinpoika oli saanut paavilta luvan solmia avioliiton Kaarle Knuutinpojan tyttären Magdalenan kanssa. Lupa tarvittiin heidän sukulaisuutensa vuoksi. Eerik Akselinpojan palvelija oli myös kirkonoviin kiinnitettyin ilmoituksin kehottanut kaikkia, jotka halusivat ansaita kultaa ja omaisuuksia, liittymään Eerik Akselinpojan palvelukseen. Samoihin aikoihin olivat Kaarle Knuutinpojan svennit väränneet väkeä Tukholmassa.

Syyskuun 21 päivänä 1466 vietettiin Nyköpingissä komeat kaksoishäät. Iivar Akselinpoika vihittiin avioliittoon Magdalenan Kaarlentytären kanssa ja Iivar Akselinpojan aikaisemmasta avioliitosta peräisin oleva tytär vihittiin Arvid Trollen kanssa. On ilmeistä, että Sten Sturen, Kaarle Knuutinpojan läheisen sukulaisen häät oli suunniteltu vietettäväksi samassa juhlallisessa tilaisuudessa. Ne kuitenkin siirtyivät: morsian ei vielä tuolloin ollut Ingeborg Aakentytär, vaan Ingeborgin sisar, Agnete Aakentytär, joka kuitenkin kuoli ennen

hätää. Mistään rakkausavioliitosta ei siis Ingeborg Aakentyttären ja Sten Sturen välillä ollut kyse. Kyse oli Kaarle Knuutinpoika Bonden ja Tott-suvun liitosta ja sopimuksista.

Suomessa, tai pikemminkin pitäisi puhua Turun hiippakunnan alueesta - olihan Suomi osa Ruotsin valtakuntaa - oli Tott-suku saanut jalansijaa jo ennen historioitsija Kraftin tärkeänä pitämää vuotta 1466. Eerik Akselinpoika Tott oli saanut Viipurin läänityksineen jo vuonna 1457. Tätä linnaa hän piti hallussaan vain pienin keskeytyksin aina vuoteen 1481. Eerik Akselinpoikahan on tunnettu Suomen historiassa erityisesti Olavinlinnan rakennuttajana.

Hämeen linna läänitettiin Eerik Akselinpojalle vuonna 1460. Tästä vuodesta eteenpäin aina keskiajan loppuun Hämeen linna sitten olikin mahtavien Tott- ja Sture-sukujen hallussa. Eerik Akselinpojan kuoltua 1481 Hämeen linna siirtyi kahden muun Akselinpojan, Laurin ja Iivarin, lyhyen kauden jälkeen vuonna 1483 valtionhoitaja Sten Sture vanhemman, Ingeborg Aakentytär Tottin puolison, hallintaan. Vuonna 1497 Hämeen linnalääni läänitettiin nimenomaan Ingeborg Aakentyttarelle. Ingeborgin jälkeen piti Hämeen linnaa hallussaan vuodesta 1508 alkaen Ingeborg Aakentyttären veljenpoika Aake Yrjänänpoika Tott, jonka kausi kesti vuoteen 1520. - Vuonna 1523, lyhyen juuttikauden jälkeen, Hämeen linna muiden linnojen tapaan siirtyi Kustaa Vaasan haltuun. Linnojen kohdalla alkoi voutihallinnon aika. Keskiajan suurten linnaherrojen aika oli ohi. - Edellä mainituista henkilöistä vain Ingeborg Aakentytär Tott ja Aake Yrjänänpoika Tott asuivat Hämeen linnassa.

Linnanherrat ja linnanrouvat

Keskiajan kuluessa oli kiinteiden rakennusten, linnojen, hallinta saanut yhä enemmän merkitystä. Jos 1100-luku oli ollut Ruotsin historiassa ratsain liikkuvien ritarijoukkojen aikaa, oli 1300-luvulta lähtien kyse linnanpäälliköiden vallasta. Pääosa valtakunnan tuloista keskittyi linnoihin. Linnanpäälliköllä oli myös sotilaallinen valta alueellaan. Uskollisuuden siteistä kuninkaan ja linnaherrojen sekä toisaalta linnaherrojen ja heidän svenniensä välillä tuli

siten merkitykseltään ratkaiseva, kun oli kyse vallasta valtakunnassa. Toisin sanoen: oli ratkaisevaa, keiden hallussa valtakunnan linnat olivat. - Sotatekninen kehitys oli vaikuttanut linnojen merkityksen lisääntymiseen. Ainakin jo 1400-luvun alkupuolella käyttöön tulleet tykit (joiden merkitys tosin aluksi oli vähäinen) ja yleensä aseistuksen kehitys vaikuttivat siihen, että linnojen puolustusjärjestelmistä tuli yhä massiivisempia. Tuliaseita, erityisesti tykkeitä varten rakennettiin entistä lujempia puolustusmuureja ja keskiajan lopulta alkaen myös tykkitorneja. Itse linnojakin rakennettiin suuremmiksi ja niissä otettiin huomioon valtaneuvosrälssin vaatimukset asumismukavuuden lisäämiseksi. Linnojen ylläpitäminen ja rakentaminen vaati siten jatkuvasti lisääntyvän määrän työtä ja varoja. 1400-luvun alkupuolelle saakka linnojen lukumäärä valtakunnassa lisääntyi. Vuonna 1434 alkaneen Engelbrektin kapinan aikana kapinalliset hävittivät Ruotsin puolella joitain pienempiä linnoja, joita ei enää rakennettu uudelleen. Keskityttiin yleensäkin muutamien harvojen, tärkeimmiksi katsottujen linnojen ylläpitämiseen. Kehitys näkyi selvimmin Ruotsin puolella. Samoja piirteitä on kuitenkin havaittavissa myös Suomen puolella. - Sotilaallinen ja taloudellinen valta keskittyi siten yhä harvempiin käsiin. Voidaan hyvällä syyllä puhua suurista linnanherroista ja heidän ajastaan.

Hämeen linnaa kuitenkin hallitsi muutaman vuoden ajan 1500-luvun alussa nainen, Ingeborg Aakentytär. Hänen valtansa Hämeenlinnassa ja linnaläänissä sekä siihen tuolloin liitetystä Kokemaenkartanon läänissä oli sama kuin linnaherrojenkin eli lääninhaltijoiden yleensäkin. Mitään rajoituksia ei oltu tehty siitä syystä, että Ingeborg oli nainen, eikä mistään muustakaan syystä. Millaiset edellytykset hänellä oli selviytyä tehtävästään? Millainen ihminen hän oli? Mitä tiedetään hänen elämästään ennen Hämeen linnan vuosia, hänen elämästään puolisonsa, kuningas Kaarle Knuutinpojan kuoleman jälkeen Ruotsin valtionhoitajaksi valitun Sten Sturen rinnalla?

Avioliiton alkuvaiheita leimasi sota-aika. Edellä kerrottiin, että Eerik Akselinpojan ja Kaarle Knuutinpojan palvelijat hakivat miehiä "hankkimaan kultaa ja omaisuuksia". Joukkoja koottiin tosi-

tarkoituksella. Pohjoismainen unioni, Kalmarin unioniksikin kutsuttu Tanskan, Norjan ja Ruotsin liitto, joka vuonna 1397 solmittiin Tanskan kuningatar Margaretan johdolla, natisi liitoksissaan. Taisteluja käytiin juuri 1640-luvulla yhtä hyvin ruotsalaisten ja tanskalaisten välillä kuin ruotsalaisten ryhmittymien välillä. Ratkaiseva taistelu tällä erää käytiin Tukholman kaupungin luona Brunkebergissa vuonna 1471. Tässä taistelussa Sten Sturen puoluelaiset saivat voiton ja rauha vallitsi maassa seuraavan vuosikymmenen ajan.

Tämän voiton uljautta ylistää keskiajalla kirjoitettu Sture-kronikka, voiton ja voittajan, Sten Sturen, urhean ritarin uljautta. Eikä kronikan kirjoittaja ole unohtanut Ingeborgia:

*"Hwath myn hwstru giorde
will iag ey tygia
alth fatgt folk i Stocholm
latt hon till segia
Att the skulle alle på slottit gå
ther skulle the kost oc almwse få
Almwsor nogh monde the ther fonga
ath oss skulle tess bather
i striidhen gānga
Min hustru ingeborg mz
iomffrugher och frwr
sāghe wt gönom then höga mwr
Aff Stocholms slott
hwre slaghit skulle gå
och hwilken som skulle
segherwinning få
Om mig bar hon stoor sorg och fara
och the andra teslikes mz
henne monde wara."*

(Svenska medeltidens Rim-krönikor.
Tredje delen. Stockholm 1867-1868,
s. 164-165.)

Kronikka on kirjoitettu ikään kuin Sten Sturen itsensä kertomaksi. Siinä siis kuvataan Ingeborgin toimintaa Brunkebergin taistelun aikana Tukholmassa. Ingeborg kutsui luokseen linnaan kaupungin köyhät, antoi näille ruokaa ja almuja, jotta taistelun kulku olisi Sten Sturelle ja hänen puoluelaisilleen onnekas. Sen jälkeen Ingeborg ja muut linnassa olleet naiset siirtyivät linnan murille seuraamaan taistelun kulkua.

Kronikka on kirjoitettu Sten Sturen toimeksiannosta ja epäilemättä se on muotoiltu hänen toivomustensa mukaan. Kronikan kuvaus muistuttaa huomattavassa määrin erästä pyhimyslegendaa, legendaa

Pyhästä Yrjänästä, joka surmaa lohikäärmeen. Legendaan liittyy myös kuvaus prinsessasta, joka seuraa Pyhän Yrjänän ja lohikäärmeen välistä taistelua polvistuneena rukoukseen. - Sten Sture tilasi kuvanveistäjä Berndt Notkelta Tukholman suurkirkkoon Pyhä Yrjänä-aiheisen veistoksen Brunkebergin taistelun kunniaksi. Kronikan kuvauksen ja pyhimyslegendan yhtäläisyys on siis ilmeisen tarkoituksellinen.

Hurskaus, voimakas yhteys kirkkoon ja uskontoon tulee muutoinkin esiin Ingeborgin kohdalla. Hän lahjoitti yksin ja yhdessä puolisonsa kanssa runsaasti arvokkaita esineitä kirkkoihin ja luostareihin. Eikä siinä kyllin, he jopa perustivat yhden luostarin, Mariefredin kartusiaaniluostarin Sten Sturen perintömaalle Gripsholmiin.

Mutta Ingeborg on selvästikin pystynyt hurskautensa ohella käytännölliseen ja itsenäiseen toimintaan. Sen voi aavistaa kronikan runomuodonkin takaa. Varsin todennäköisesti Ingeborg on Brunkebergin taistelun aikana tosiaankin ollut Tukholmassa ja on "antanut ruokaa ja almuja kaupungin köyhille". Tämän voinee tulkita siten, että hän on pitänyt huolta mielialasta kaupungissa. Tukholman kaupungin asukkaiden mielipide osoittautui hyvin usein ratkaisevaksi taistelun kululle. Jos kaupunkilaiset asettuivat vastakkaiselle puolelle kuin linna, jäi linna eristykseen, piiritykseen. Ingeborgin tehtävä Brunkebergin taistelun aikana ei siis ollut merkityksetön.

Ainakin kerran tiedetään myös linnan olleen Ingeborgin johdossa. Kyseessä oli Nyköpingin linna. Vuonna 1501 alkoi nimittäin jälleen kerran yksi unionikauden loppuvaiheen taistelu. Tällä kertaa olivat vastakkain unionikuningas Hannun joukot ja Sten Sturen joukot. Taisteluja käytiin useilla tahoilla. Svante Nilonpoika huolehti taistelussa Örebron linnaläänin valloittamisesta. Sten Kristianinpoika (Oxenstierna) piiritti Vesteråsia ja kuten edellä mainittiin, Ingeborg antoi puolisolleen tukea Nyköpingistä käsin. Sten Sture itse saattoi siten keskittyä valloittamaan Tukholman linnaa, joka oli Hannun puolison, kuningatar Kristiinan komennossa. Lokakuun alkupuolella 1501 Sten Sture saikin saarroksiin Tukholman linnan. Tällä kertaa Tukholman kaupunki siirtyi heti piirityksen alussa Sten Sturen puolelle.

Linnan saarrostus oli sen jälkeen täydellinen. Linna ja kuningatar Kristiina kestivät piiritystä kuitenkin seuraavaan toukokuuhun saakka, yli koko talven. Kun kuningatar Kristiina antautui, oli vain kymmenkunta linnan miehistön jäsenistä terveenä. Muut olivat nälän ja tautien heikentämiä tai olivat kuolleet pitkän talven aikana. Tätä Tukholman linnan piiritystä syksystä 1501 kevääseen 1502 pidetään yhtenä keskiajan historian raskaimmista. - Ingeborg osallistui siihen vain siten, että hän oli vastaanottamassa kuningatar Kristiinaa läheisen luostarin puutarhassa, kun tämä linnan antauduttua poistui sieltä - ja joutui jäämään Ruotsiin vangiksi aina vuoden 1503 syksyyn saakka. Hänen vankeuspaikansa tosin oli Vadstenan birgittalaisluostari. - Valitettavasti mikään lähde ei kerro, millainen oli näiden kahden vastakkaisen osapuolen voimakkaiden naisten tapaaminen luostarin puutarhassa. Tahdonvoimaa ja lujuuutta oli kummallakin vaikka jakaa useammalle naiselle.

Ingeborg Aakentytär Hämeen linnan haltijana

Tahdonvoimaa ja lujuuutta vaadittiin Ingeborgilta erityisesti syksyn 1503 jälkeen, joskin varmasti usein sitä ennenkin. Joulukuun 14 päivänä vuonna 1503 valtionhoitaja Sten Sture vanhempi nimittäin kuoli Jönköpingissä. Hän oli palaamassa Ruotsin ja Tanskan rajalta, jonne oli saattanut Tanskan kuningatar Kristiinan.

Valtionhoitajan seurassa ollut prelaatti Hemming Gadh, kirkonmies, joka kunnostautui myös sotatoimissaa, salasi valtionhoitajan kuoleman. Hän kääritytti Sten Sturen ruumiin vuotiin ja määräsi sen kuljetettavaksi kuin ainakin jonkin tavallisen matkatavaran. Sten Sturen tuli näennäisesti jatkaa matkaa Hemming Gadhin seurassa. Sijaisena matkusti Sten Sturen vaatteisiin pukeutuneena, valtionhoitajan käädyt kaulassa, häntä ilmeisesti jossain määrin ulkonaisesti muistuttanut palvelija. Ketään ei päästetty puhuttelemaan "Sten Sturea". Tämän ilmoitettiin olevan vakavasti sairaana.

Jo 15.12.1503 Hemming Gadh oli Grännassa, mistä hän lähetti kirjeen Svante Niilonpojalle. Svanten oli noudatettava mitä ankarinta vaiteliaisuutta ja kutsuttava kokoon kannattajiaan mahdolli-

simman nopeasti. Mikäli Ingeborg Aakentytär haluaisi lähteä tapaamaan sairaaksi ilmoitettua puolisoaan tämä oli eslettävä syistä, joita kirjoittaja ei katsonut olevan tarpeen lähemmin selittää. Svanten tulisi siinä tapauksessa toimia Ingeborgin suhteen kuten parhaaksi näki. Oli ilmeisesti pelättävissä, että Ingeborg saisi vihiä tapahtuneesta. Hemming Gadh nimittäin kertoo samassa kirjeessään, että paikalle oli tullut Bertill Qass-niminen Sten Sturen ja Ingeborgin palveluksessa ollut henkilö mukanaan 4000 markkaa Kalmarin linnaan toimitettavaksi. Bertill Qass oli kuitenkin kadonnut rahoineen kuultuaan Sten Sturen olevan sairaana. Hemmin Gadh kaipasi selvästikin sekä rahoja että niiden kuljettajaa. Tästä vastoinkäymisestä huolimatta hän kuitenkin kirjeessään sanoo olevan mahdollista salata Sten Sturen kuolema ainakin puoli vuotta, jos niin halutaan.

Niin kauan asia ei kuitenkaan ollut salassa. Juonittelijoiden tavoitekin toteutui paljon aikaisemmin. Tammikuun 21 päivänä vuonna 1504 Svante Niilonpoika valittiin uudeksi Ruotsin valtionhoitajaksi Tukholmassa. Sten Sturen ruumiin sanotaan tuolloin jo olleen Tukholman suurmirkossa Pyhä Yrjänä-veistoksen luona. Valtionhoitajan valittuaan vaaliin kokoontuneet herrat saattoivat sen jälkeen juhlallisena kulkueena Sten Sturen ruumiin Mariefrediin, jossa hautajaiset pidettiin helmikuun puolivälissä.

Oliko Bertill Qass sittenkin ymmärtänyt, mistä oli kysymys ja vienyt sanan Ingeborgille? Milloin Ingeborg kuuli miehensä kuolemasta? Vastauksia ei ole. Selvää on kuitenkin, että uuden valtionhoitajan ja Ingeborg Aakentyttären välit eivät olleet parhaat mahdolliset. Svante Niilonpojan asema ei alkuun ollut kovinkaan vakaa. Tanskalaisten kanssa hän sai aikaan aselevon keväällä 1504 ja saattoi sen jälkeen keskittyä selvittämään välejäan kotimaassa. Suomen linnojen kohtalot ratkesivat vasta kesällä 1504 Svanten Suomeen tekemän matkan yhteydessä. Ingeborg Aakentyttären kanssa Svante Niilonpoika sai aikaan sopimuksen vasta lokakuussa 1504. Ingeborg Aakentytär sai osuudekseen Hämeen linnan ja linnaläänin sekä Kokemäenkartanon läänin. Lisäksi hänen oikeutensa Korsholman lääniin ja Ruotsissa sijaitsevaan Vadsbon kihlakuntaan tunnustettiin. Ne luo-

vutettiin kuitenkin Svante Niilonpojalle Sten Sturelta jääneen velan pantiksi. Velka olisi tullut maksetuksi näiden läänien tuotoilla seitsemässä vuodessa. Läänit olisivat sen jälkeen palanneet Ingeborg Aakentyttärelle. (Tapahtumia ei voida tässä yhteydessä selostaa tarkoin. Asiasta lisätietoja haluaville viittaen artikkelin lopussa oleviin kirjallisuustietoihin.)

Ingeborg Aakentytär siis sai Hämeenlinnan ja Kokemäenkartanon läänien verotulot käyttöönsä. Nämä eivät olleet hänen ainoat tulonsa. Hänellä oli runsaasti maaomaisuutta Ruotsissa. Maanomistajana Ingeborg Aakentytär ei jäänyt isästään jälkeen, päinvastoin. Ingeborg omisti yli 500 maatilaa ja sen lisäksi muita omistuksia, luotoja, saaria, järviä, kalastamoja ja pyyntipaikkoja. Tämä valtaisa omaisuus oli karttunut Sten Sturen ja Ingeborgin yli 30 vuotta kestäneen avioliiton aikana. Vuodelta 1502 säilyneessä maakirjassa (ks. kuva) lueteltu kaikki pariskunnan ostamat tilat ja lisäksi Ingeborgin perintötilat sekä kihlajais- ja huomenlahjoina saamat tilat, toisin sanoen kaikki ne tilat, jotka puolisoiden keskinäisen sopimuksen mukaan tulisivat jäämään Ingeborgin omistukseen, mikäli Sten Sture kuolisi ennen puolisoaan. Sten Sturen sukulaisille tulisivat vain Sten Sturen perimät tilat. (Sten Sturella ja Ingeborgilla ei ollut isänsä työn jatkajaa. Asiakirjoissa mainitaan Sten Sturen tytär Birgitta, joka liittyi birgittalaisluostariin. Eräiden tietojen mukaan Birgitta olisi ollut Sten Sturen avioton lapsi.) Maatilojen tuotto myytiin. Joitain tietoja onkin säilynyt kaupankäynnistä, samoin joitain mainintoja Sten Sturen ja Ingeborgin omistamista laivoista, joilla kuljetettiin paitsi omia tuotteita myös muiden rahtia.

Suomessa Ingeborgilla oli hyvin vähän omistuksia. Näyttää siltä, että hän omisti Vesunnin tilan Hattulassa, Hämeen linnan ja kuuluisan Hattulan Pyhän Ristin kirkon lähellä. Naantalin luostarin lähellä oli talo, jonka hän oli testamentannut luostarin omaisuudeksi. On siis todennäköistä, että Ingeborg Suomessa ollessaan ei asunut vain Hämeen linnassa, vaan sen lisäksi myös näissä omistamisissaan taloissa. Kirkolliset juhlat todennäköisesti saivat hänet matkustamaan Naantaliin tai Hattulaan (joskin

Hattulan Pyhän Ristin kirkko on yhtä lailla saavutettavissa Hämeen linnasta käsin). Erilaiset taloustoimet, sadonkorjuu, kalastus, tai sitten verojen keruu saattoivat vaatia hänen läsnäoloaan myös Kokemäenkartanossa Hämeen linnan lisäksi.

Ingeborg Aakentytär Tottin seuraaja Hämeen linnassa, Aake Yrjänänpoika Tott, on osallistunut myös alueella pidettyihin käräjiin. Ingeborg ei näytä olleen niillä itse läsnä, mutta muisto hänestä on silti jäänyt myös käräjäpöytäkirjoihin. Sakkoja sai se, joka ei suorittanut velvollisuuksiaan linnaa kohtaan, tuonut puutavaraa, tiiliä, kalkkia, päreitä tai muuta vaadittua tavaraa ajoissa. Nämä kaikki olivat kuitenkin velvollisuuksia, joiden suorittaminen ei suorastaan liittynyt linnanhaltijan henkilöön. - Ingeborgin henkilön loukkaamisesta sai 40 markan sakon. Näin kävi eräälle talonpojalle, joka oli puhutellut Ingeborg Aakentytärtä ja hänen svenniään "laittomasti". Sakko oli suuri. Saman verran tuli sakkoa kuninkaan loukkaamisesta. Linnanhaltija oli hänen edustajansa läänissä ja siten loukkaamaton ja kaikkien muiden yläpuolella. Sakon rahallista arvoa selventänee tieto, että Hämeen linnan palkollisten tavallinen rahapalkka 1500-luvun puolivälin paikkeilla oli 3 markkaa vuodessa.

Ruotsissa oli myöhäiskeskiajalla kolme valtionhoitajaa. Sten Sture vanhemman jälkeen oli valtionhoitajana edelläkin mainittu Svante Niilonpoika vuosina 1504-1512. Svante Niilonpoikaa seurasi hänen poikansa, Sten Sture nuorempi, vuosina 1512-1520. Svante Niilonpojan leski, Ingeborgin tapaan tanskalaissyntyinen Metta Ivarintytär (Dyre), menetti kaikki omaisuutensa Ruotsissa huomenlahjojaan myöten ja joutui siirtymään Tanskaan, jossa vietti loppuelämänsä luostarissa. Sten Sture nuoremman leskelle, Kristina Gyllenstiernalle, tosin luvattiin läänitykseksi Hämeen linna ja Kokemäenkartanon lääni, mutta hän ei koskaan ehtinyt nauttia läänityksensä tuloja. Tanskan kuningas Kristian II antoi sen sijaan vangita hänet ja kuljettaa Tanskaan.

Nämä kaksi rouvaa ovat ilman muuta lähimmät vertailukohdat, kun mietitään, miten Ingeborg Aakentytär onnistui pitämään hallussaan useita läänejä. Hänen

asemansa valtionhoitajan leskenä luonnollisesti vaikutti asiaan, mutta kuten Metta Ivarintyttären ja Kristina Gyllenstiernan kohtaloista käy ilmi, sei ei yksin riittänyt.

Tarvittiin useita tekijöitä, jotka vaikuttivat lopputulokseen Ingeborgin hyväksi. Hänen voimakas sukunsa, jonka jäseniä edelleen 1500-luvun alussa oli johtavina rälssimiehinä. Hänen suuri omaisuusensa (veloista huolimatta). Ja lopuksi hänen oma luonteensa. Ingeborg Aakentytär Tott ei todellakaan jäänyt syrjään odottamaan, että hänen asiansa hoidettaisiin. Hän oli Tott-suvun täysverinen edustaja, sukunsa tytär.

Painetut lähteet

Dombok för Sydvestra Tavastland 1506-1510, jämte fragment af en dombok af 1464 samt en sakatteräkensskap, begge för delar af Egentliga Finland. Bidrag till Finlands historia. Med understöd af statsmedel i tryck utgifna af Finska Statsarkivet genom Reinhold Hausen. Första delen. Helsingfors 1881-1883.

Biografiset tiedot Tott-suvusta

Carpelan, Tor, Finska biografisk handbok I-II, Helsingfors 1903, p. 2252-2260.

Biografiskt lexicon öfver namnkunnige svenska män. Sjuttonde bandet. Upsala 1948, s. 270-285, 287.

Elgenstierna, Gustaf, Den introducerade Svenska adelns ättartavlor I. Stockholm 1925, s. 354.

Danmarks Adels Aarborg 1900. H.R. Hiort-Lorenzen og A. Thiset. Kjöbenhavn 1900, s. 424-425.

Kirjallisuus

Carlsson, Gottfrid, Hemming Gadh, en statsman och prelat från sturetiden. Biografisk studie. Upsala 1915.

Drake, Knut, Die Burg Hämeenlinna in Mittelalter. Eine baugeschichtliche Untersudhung. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 68. Helsinki 1968.

Hockman, Tuula, Ingeborg Aakentytär Tott - Hämeen linnan valtiatar. Linnassa ja sen liepeillä. Elämää Hämeen linnassa. Hämeenmaa XV. Hämeenlinna 1990 Hämeen linna. Sotasokeat 1973. Helsinki 1979.

Kraft, Salomon, Senare medeltiden. II. Tidsskedet 1448-1520. Sveriges historia till våra dagar. Tredje delen. Utgiven av Emil Hildebrand och Ludvig Stavenow. Stockholm 1944.

Lundholm, Kjell-Gunnar, Sten Sture den äldre och stormännen. Bibliotheca Historica Lundensis III. Lund 1956.

Palme, Sven Ulric, Sten Sture den äldre. Stockholm 1950.

Styffe, Carl Gustaf, Bidrag till Skandinaviens historia ur utländska arkiver Fjerde delen. Sverige i Sten Sture den äldres tid, 1470-1503. Stockholm 1875.

Styffe, Carl Gustaf, Bidrag till Skandinaviens historia ur utländska arkiver Femte delen. Sverige under de yngre Sturarne, särdeles under Svante Nilsson, 1504-1520. Stockholm 1884.

Suvanto, Seppo, Suomen poliittinen asema Sten Sture vanhemman valtakautena vuosina 1483-1497. Helsinki 1952.

Kuva 2. Hämeen linnan kehämuurin yhteydessä olleeseen fatabuuritorniin oli kuvattuna Kristus tuskien miehenä. Kuvassa näkyvä vaakuna on kuulunut Tott-suvulle, jonka jäsenten hallussa linna oli suurimman osan myöhäiskeskiajasta. Ensimmäinen Tott-suvun edustaja oli Eerik Akselinpoika Tott, joka sai Hämeen linnan haltuunsa vuonna 1460. Samalta vuodelta on varhaisin lähde, jossa Hämeen linnasta käytettiin nimitystä Kronoborg. Nimi esiintyy ruotsinkielisen Tavastehus-nimen rinnalla keskiajan loppuun saakka. (Vuoden 1809 jälkeen venäläiset ottivat uudelleen käyttöön Kronoborg-nimen.)

Kuva 3. Tältäkö Ingeborg Aakentytär Tott näytti? - Kuvassa on yksityiskohdista, prinsessa, Pyhä Yrjänä -veistosryhmästä, joka nykyäänkin on Tukholman Suurkirkossa. Veistoksen on lahjoittanut valtionhoitaja Sten Sture vanhempi Brunkenbergin taistelussa vuonna 1471 saavuttamansa voiton muistoksi. Veistoksen prinsessan kerrotaan saaneen piirteensä Sten Sturen puolisolta, Ingeborg Aakentytältä.